

RUILVERKAVELING WILLEBRINGEN

OPMERKINGEN, VOORSTELLEN EN ADVIES TER GELEGENHEID VAN HET OPENBAAR ONDERZOEK MBT DE MILEUEFFECTRAPPORTAGE RUILVERKAVELING WILLEBRINGEN.

I. ALGEMEEN

De ruilverkaveling Willebringen beslaat een zeer grote oppervlakte en heeft ondanks de inspanningen van de Coordinatiecommissie en de planontwerpers toch nog een zeer grote invloed op het landschap, die zich vooral zal laten gevoelen in een belangrijke schaalvergroting met mogelijke gevolgen voor erosie en impact op het geïntegreerde water- en landbeheer en de levensgemeenschappen van de akkers. Er is ook de grotere ontsluiting door een veel fijnschaliger netwerk van verharde wegen, die zowel een landschappelijke impact hebben maar ook als 'tijdelijke beken' kunnen fungeren en terzelfdertijd sluijverkeer en verstoring door gebiedsvreemd gemotoriseerd verkeer kunnen veroorzaken. Deze schaalvergroting en ontsluiting heeft een grote structurerende invloed op het landschap en betekent automatisch het verdwijnen van vele meer kruidenrijke akkerranden en overhoeken, met alle gevolgen vandien en een grotere ontsluiting met gevaar voor verstoring en het mogelijk maken van allerlei andere ontwikkelingen die zich enten op deze ontsluitingsinfrastructuur.

Bij het ontbreken van **vaste** erosiewerende structuren en het incorporeren van de taluds binnen de nieuwe grootschalige akkers is er wel degelijk een probleem is van erosie en modderstromen. De ervaring in Hoegaarden leert dat de taluds die niet gebufferd werden of geen vaste perceelsgrens werden na de ruilverkaveling verdwijnen of gereduceerd worden. Zo was het in Hoegaarden begin mei 2005 weer prijs met modderstromen tussen Hauthem, Overlaar en Hoegaarden die ook de bewoning onder de modder plaatste. Terwijl het vroegere knelpunt van Nerm en stroomopwaarts Hoegaarden door de grazige structuur van natuurgebieden rond Rosdel geen problemen gaven voor de bebouwing was dit wel het geval voor het gebied Hauthem, Overlaar, Hoegaarden waar de schaalvergroting het grootst is; recent nog een reeks taluds weggegraven werden en geen structurele maatregelen op het terrein genomen werden om de taluds te verduurzamen. Ook op andere plaatsen zoals tussen de Waverse steenweg en het Provinciaal wachtbekken werden taluds midden binnen de grootschalige percelen opgenomen en verdwijnen deze taluds ieder jaar een stuk verder met modderstromen tot gevolg. Ook de ervaring van de éénmeterbermen langs de nieuwe betonwegen geeft aan dat deze zonder structurele ingrepen (zoals vb tussen Sluizen en Nerm) niet duurzaam zijn en eens meegeploegd aanleiding geven tot modderstromen. (zie betonweg Waversesteenweg richting Hauthem). Het is duidelijk dat het plan in de lopende m.e.r vanuit deze ervaring tegen het licht moet gehouden worden en dat vanuit de m.e.r. hier structurele maatregelen moeten voorgesteld te worden om hieraan een oplossing te geven.

Ondanks de grote inspanningen die al door de planontwerpers en de Coordinatiecommissie geleverd werden blijft deze ruilverkaveling primair een instrument voor de verbetering van de agrarische structuur. Wij kunnen begrip hebben voor de noodwendigheden om deze agrarische structuur aan te passen aan de vereisten van een toekomstgerichte en duurzame landbouw, die in deze streek per definitie grondgebonden is; dit vereist echter dat zelfdertijd rigoureuus gewaakt wordt dat dit niet ten koste gaat van de natuur-; landschaps- en cultuurhistorische waarde en kwaliteit van het landschap; Ook deze elementen zijn steeds meer toekomstkansen voor de streek. Dit werd nogmaals aangetoond op de 'walk for nature' op 24 april 2005 in Hoegaarden. Dit m.e.r. moet hier duidelijk de turning geven om deze doelstellingen te bereiken. De planontwerpers en de coordinatiecommissie hebben al een belangrijke inspanning gedaan om tot een geïntegreerd en afgewogen plan te komen. Natuurpunt Velpe-Mene dringt er dan ook op aan dat bij de m.e.r. een extra evaluatie naar bovengenoemde aspecten wordt gedaan en tevens meer in het bijzonder dat bij de mer-studie en het voorstellen van de maatregelen bijzondere aandacht moet besteed worden aan:

- **de evaluatie van de erosiegevoeligheid van de ingrepen en het voldoende robuust zijn van de erosievoorkomende maatregelen, van de buffers en de schouders van de holle wegen.**
- **het behoud van de onverharde en trage wegen en het vermijden van niet gebiedseigen bestemmingsverkeer en sluipverkeer op de ruilverkavelingswegen, zowel naar tracering, aansluiting als naar infrastructurele inrichting en voorzieningen. Daarenboven dient onderzocht te worden of in bepaalde gevallen gestabiliseerde grindverharding geen alternatief kan zijn voor meer homogene verharding.**
- **De herevaluatie van agrarische ontsluiting van het landbouwplateau tussen Willebringen en Hoksem langs Willebringenbos om extra verstoring en sluipverkeer(verbindingsverkeer Willebringen-Hoksem) te voorkomen en een grotere landschappelijke inpassing te bekomen. Alternatieven die een grotere rust en een betere landschappelijke inpassing zouden betekenen voor de zone rond Willebringenbos zouden kunnen voorgesteld worden.**
- **De consolidatie van natuurwaarden van de beheerde natuurgebieden, die o.i. als vaste percelen moeten worden aanzien.**
- **een realisatiegarantie voor de natuur- en landschapsversterkende en erosiewerende maatregelen opgenomen in het structuurplan en dat alleszins de gebieden opgenomen als de gradientstroken en de akkerstroken tbv de akkervogels worden gerealiseerd**

Voor Natuurpunt Velpe Mene is deze ruilverkaveling maar maatschappelijk aanvaardbaar als uitgegaan wordt van een WIN/WIN situatie, waarbij naast deze nieuwe agrarische structuur ook gekomen wordt tot een duurzaam versterkt landschap, en meer in het bijzonder:

- **de versterking, ontwikkeling en verduurzaming van de vlakvormige natuur**
- **Het duurzaam instandhouden, versterken en ontwikkelen van een voldoende dicht net van landschapsinfrastructuur geënt op de aanwezige holle wegen, graften, taluds, aan te leggen bufferstroken, schouders, te verbreden bermen, lineaire elementen**
- **Het compenseren van de verschraling van het agrarische cultuurlandschap door de schaalvergroting**
- **het voorkomen van erosie en het vergroten van de hydraulische ruwheid van het landschap**
- **aandacht voor de cultuurhistorie en de identiteit van het landschap met het behoud van de belangrijke markers, streekeigen karakteristieken en herkenningspunten.**
- **behoud van onverharde landwegen, de kasseiwegen en de noodzaak om de ontsluiting zo te concipiëren dat ze zeer nauw aansluit bij een verkeersarme en enkel gebiedseigen ontsluiting voor de betrokken grondgebonden landbouw en passieve en gebiedsgebonden openluchtrecreatie gericht op de beleving van het landschap**

II. SPECIFIEKE SITUERING VAN DE THEMAS EN AANDACHTSPUNTEN

- 1. De versterking, de ontwikkeling en het verduurzamen van de vlakvormige natuur** in voldoende grote eenheden op de plaatsen waar natuur of natuurelementen al aanwezig zijn of hiertoe een goede uitgangssituatie en potentialiteit is; deze potentialiteit wordt gevormd door het geheel van de valleien maar ook door de hellende flanken, zeker die naar het zuiden en het zuidwesten geëxposeerd zijn en **grote potenties beschikken om te evolueren naar de in de Europese Habitatrichtlijn opgenomen kalkrijke graslanden** en de zeer soortenrijke kalkrijke kruidenakkers. Deze potentie is er ook voor een reeks steenrijke koppen (kop Kautemveld/Grote Kouter) en voor de koppen van Brusseliaanzanden (van de uitgraving van de spoorwegdoorsnijding). Dergelijke inrichting kan meegekoppeld worden met erosiebestrijding en verhoging van de retentie van de waterafvoer gespreid over de bovenloop en gezien het verhang van het terrein gelocaliseerd binnen de bebouwings- en teeltvrije valleien (zie inrichtingsproject Schoorbroekvallei). Het concept plan heeft hier een eerbare inspanning geleverd, punt is hier nu een afronding en invulling aan te geven. Onderstaand worden nog suggesties gedaan om bij de m.e.r. te onderzoeken om de veerkracht en duurzaamheid van deze natuurgebieden door fine-turning te versterken. Hierbij kan verwezen worden naar de positieve lessen uit Hoegaarden, waar alle actoren nu 6 jaar na de toebedeling enthousiast zijn over de gerealiseerde natuurontwikkeling (cfr Walk for Nature, Hoegaarden 2005, 24 april).
- 2. Het duurzaam instandhouden, versterken en ontwikkelen van een voldoende dicht net van landschapsinfrastructuur geënt op de aanwezige holle wegen, graften, taluds, aan te leggen bufferstroken, schouders, te verbreden bermen, lineaire elementen.**

Dit is van cruciaal belang vanuit een concept van een duurzaam landschap, vanuit erosiebestrijding en landbeheer maar ook voor volgende rode lijstsoorten die specifiek zijn voor de regio: Hamster, Geelgors en Grauwe Gors. De Hamster komt voor op de annex van de Europese Habitatrichtlijn, wat betekent dat alle lidstaten in hun beleid de nodige maatregelen dienen te nemen om de bestaande populaties in stand te houden en te versterken. Ook de Geelgors (vooral de houtige kanten van de holle wegen en taluds en de grazige stroken) en de grauwe gors, die het akkerlandschap preferereert, zijn rode lijst soorten, die gevoelig zijn voor de landschapsvershraling als gevolg van ruilverkaveling zonder duidelijk flankerende maatregelen. Ook broedde de Grauwe Kiekendief (amper 2 broedgevallen in Vlaanderen) in dit landschapscomplex. Door Velpe-Mene is al een succesvol pilootprogramma gestart 'Graan voor Gorzen' deels binnen ruilverkaveling Hoegaarden maar ook deels binnen ruilverkaveling Willebringen. Overzicht zie www.velpe-mene.be/nbakkerreservaten. Deze percelen hebben concentraties in de winter van meer dan 20% van de Vlaamse populatie van de grauwe gors en honderde geelgorsen. Ook voor hamster en niet minder voor andere soorten van de akkerbiocenose zijn ze belangrijk. In de ruilverkaveling Willebringen gaat het om percelen 'Bethlehem/Buttel', akker ten Noorden van Willebringenbos, Grote Kouter en Terrassenlandschap van Kumtich. Het behoud van deze biotoopperecelen en de versterking van het leefgebied van geel- en grauwe gors moet alleszins gegarandeerd worden in de ruilverkaveling Willebringen. Het is essentieel dat de m.e.r hierop ingaat en het plan aftoetst op de gevolgen voor deze soorten maar ook voor veldleeuwerik, gele kwikstaart, kwartel en patrijs als kensoorten van het open agrarisch cultuurlandschap.
- 3. Het compenseren van de vershraling van het agrarische cultuurlandschap door de schaalvergroting** en het wegvallen van perceelsranden, wendstroken, overhoeken binnen de individuele akker door het duurzaam creëren van voldoende stroken, buffers, schouders aan holle wegen buiten de individuele akker maar wel geïntegreerd in het landschap en zodanig toewijzen van deze stroken dat ze achteraf duurzaam kunnen instandgehouden en beheerd worden; Deze stroken en schouders langs holle wegen en taluds moeten regel zijn evenals de toewijzing ifv een duurzaam beheer hiervan.
- 4. het voorkomen van erosie en het vergroten van de hydraulische ruwheid van het landschap;** niet alleen binnen de planconcepten maar ook concreet bij de uitvoering van het plan. Dit kan door het behoud, buffering en versterking van **alle taluds en stroken** en zorgen dat deze achteraf na de uitvoering van de ruilverkaveling duurzaam deze functie gecombineerd met de natuurfunctie kunnen behouden. **Maatregelen tegen de wateroverlast moeten geïntegreerd in het landschap opgenomen worden** en niet door grootschalige nieuwe ingrepen zoals een wachtbekken in de Mene-vallei te Oorbeek maar door maatregelen die de hydraulische ruwheid van het landschap **als**

geheel verhogen en de valleien als geheel hun natuurlijke waterbergende functie laten vervullen door renaturiering van de beken en het beperken van de doorvoersecties van de recent te diep onder het maaiveld uitgediepte beken en greppels en de vernatting van de valleien, zonder dat dit effecten heeft voor de bebouwing en de beteelde percelen. We verwijzen hiervoor naar het voorbeeld van de Schoorbeekvallei stroomafwaarts het Provinciaal Wachtbekken. Dit zou kunnen door een structurele bodemverhoging, vernatting en verhoging van de komberging in de valleien van de Fontein-, Jordaan-, Babelom-, Bosbeek- en Menebeek en in de vallei van de Velve/Vloedgracht/omgeving Molenbos enerzijds en Vondelbeek anderzijds. Het landschappelijke verhang en sterk verval en het voorkomen van onbebouwde en onbeteelde ruimten mede in relatie tot II.1 maakt dit ook mogelijk.

5. Velve-Mene onderlijnt **het belangrijke aspect van de cultuurhistorie en de identiteit van het landschap met het behoud van de belangrijke markers, streekeigen karakteristieken en herkenningspunten**. De verschillende kappeltjes, oude lindebomen, historische kruisjes moeten niet alleen gevrijwaard worden maar moet ook hun duurzaamheid gegarandeerd worden. De relictten van WO II en vooral de oude bunkers, landingsbanen en andere relictten op het plateau van Bauvechain moeten in het plan opgenomen worden. Naast de archeologische sites die al in het plan opgenomen zijn moet bekeken worden naar de locatie van de oude Romeinse villa te Meldert (Meer/Keulen praktisch aan Gijzende). Een restauratie van het kleine St Rochuskapelletje in de Meerstraat en de St Luciakapel in Vertrijk moet zeker bekeken worden. Ook het behoud van de historische wegen als onverharde landweg of als kasseiweg is hier een bijzonder aandachtspunt.
6. Tot slot in deze algemene uitgangspunten wordt de aandacht getrokken op het **behoud van onverharde landwegen, de kasseiwegen en de noodzaak om de ontsluiting zo te concipiëren dat ze zeer nauw aansluit bij een verkeersarme en enkel gebiedseigen ontsluiting voor de betrokken grondgebonden landbouw en passieve en gebiedsgebonden openluchtrecreatie gericht op de beleving van het landschap**. Het principe dat de valleien niet doorsneden worden door nieuw verharde wegen is goed ingevuld. Hieraan kan niet getornd worden; integendeel moet onderzocht worden of geen structurele maatregelen kunnen genomen worden ter beperking van doorgaand gemotoriseerd verkeer door het systematisch plaatsen van de aansluitingspunten in kassei en door andere structurele verkeersremmers deel uitmakend van de vaste infrastructuur.
7. In het gebied wordt volgens de plannen toch nog **een groot aantal km nieuwe betonwegen aangelegd, die ongetwijfeld een grote impact hebben op het landschap** zelfs als het **zgn tweestroken** wegen zijn. Als Natuurpunt Velve-Mene willen we zeer duidelijk en expliciet in de uitgangspunten stellen dat de homogeen verharde wegen tot een minimum moeten beperkt worden. Voor de ontsluitingswegen verkiezen we alleszins de gestabiliseerde grindwegen, die aan alle technische normen voor een agrarische ontsluiting op een kosteneffectieve wijze voldoen, boven elke andere vorm van homogeen verharde wegen, inclusief de 2-strokenweg; Bij de homogeen verharde wegen – die tot een minimum moeten beperkt worden- zou de **tweestrokenweg met in de middenstrook een onverharde grasstrook** de regel moet zijn; Kostenopdrijvende spelereien om de middenstrook te voorzien van dure doorgroei tegels dienen vermeden. Daarenboven biedt walsbeton geen landschappelijk en ecologisch voordeel en zou in regel zoveel mogelijk kunnen vervangen worden door gestabiliseerde grindwegen; uit de ervaring in Hoegaarden blijkt deze gestabiliseerde grindweg of gestabiliseerde puimweg zich wel landschappelijk in te passen (zie omgeving Katerspoel). Voor de diepere en het overgrote deel van de holle wegen moet de onverharde weg algemene regel zijn.
8. Het plan voor het kasteelpark van Meldert kan een bijdrage leveren om in het kader van een samenwerkingsstrategie van de verschillende partners te komen tot de versterking van talrijke cultuurhistorische elementen. De inrichting van het park dient te gebeuren met maximale kansen voor natuurontwikkeling binnen dit Habitatgebied en dit erkende reservaat én met het nodige respect voor de nog aanwezige parkrelictten. Inmiddels is ook het uitbreidingsdossier van de erkenning als natuurreservaat ministerieel goedgekeurd. Dit gebied valt onder de bepalingen van het decreet op het natuurbehoud, voor de specifieke bepalingen geldend voor natuurreservaten. Recent werden ook een reeks waarnemingen gedaan van de ringslang; dit zou een belangrijk natuurhistorisch gegeven kunnen zijn. Het allerbelangrijkste dat uitsluitend binnen de ruilverkaveling voor het park kan gerealiseerd worden zijn volgende twee dingen:

- maatregelen om de sterke erosie en inspoeling met diepe geulen van de waverse baan naar de vijver als gevolg van de ruilverkaveling Hoegaarden wegwerken;
  - en anderzijds een kwzi voor de Keulenstraat en de School om de waterkwaliteit te garanderen.
9. Boerderijverplaatsingen kunnen enkel mogelijk zijn naar de directe periferie van de bebouwingszone en mogen geen aantasting betekenen van de open ruimte zoals in de RVK Hoegaarden. Dit moet expliciet vermeld worden in de begeleidende tekst

De plannen geven aangrijpingspunten voor het realiseren van een win/win situatie en met name van een duurzame en voldoende uitgestrekte structuur voor de vlakvormige natuur en een duurzame landschapsinfrastructuur als uitgangsvoorwaarde. De mate dat dit ook in praktijk zal gerealiseerd worden zal ook samenhangen van de mate dat de impact op erosie en modderstromen, landschapsverschraling door mitigerende maatregelen kunnen weggewerkt worden en door de mate waarin de ruilverkaveling er in de praktijk in slaagt naast de agrarische inrichting een geïntegreerd inrichtingsinstrument te worden voor geïntegreerd water- en landbeheer, natuur- en landschapontwikkeling. Het m.e.r. moet dit nu alleszins optimaliseren naar de bovengenoemde criteria voor versterking van natuur en landschap, erosiebestrijding, cultuurhistorische identiteit van het landschap en last but not least het doorlichten van de structurele maatregelen om negatieve effecten van de in de ruilverkaveling vooropgestelde ontsluiting te mitigeren.

Zowel in de Ruilverkaveling Hoegaarden als in de Ruilverkaveling Vissenaken was één van de belangrijkste milieu en landschapsverliespunten het gevolg van het feit dat tijdens de realisatie van het proces een reeks punten opgenomen in het plan naar bufferzones, schouders van holle wegen, erosiestroken enz niet gerealiseerd worden. Voor Natuurpunt Velpe-Mene betekent dit dat het volledige gebied van de op het plan aangeduide bestaande natuur en zeker van de natuurontwikkeling en buffer- en gradiëntgronden als natuurgebied duurzaam wordt. Ook voor de alle basiselementen in de landschapsecologische infrastructuur en zeker voor deze die in samenhang met de vlakvormige natuur moet een duurzaam beheer voorzien worden. Deze elementen die cruciaal zijn voor de geelgors, grauwe gors en hamster kunnen de **duurzame lange termijn garanties enkel gegeven worden door de toewijzing als een afzonderlijk perceel aan een in het kader van de wet op het natuurbehoud erkende terreinbeherende instantie**. Dit geldt alleszins ook voor de drie akkerstroken, die i.f.v. de beheerbaarheid voldoende fors moeten zijn, in het plateau tussen de Hazenberg en de Gijzende. De positieve ervaring naar vlakvormige natuur en enkele buffers (de duurzame) in Hoegaarden bewijst dat het kan maar ook dat het moet; anders dreigt achteraf voor al deze punten een niet realiseerbaarheid; terwijl de schaalvergroting en de ontsluiting wel gerealiseerd worden. Deze benadering heeft ook het enorme voordeel dat binnen het gebied van de ruilverkaveling de natuurlijke structuur volledig kan gerealiseerd zonder dat deze enige negatieve impact moet hebben op de individuele landbouwbedrijven en deze structuur daarenboven kan gefinancierd worden binnen het pakket van de verwerving van de terreinbeherende instanties (zoals ook voor de ruilverkaveling Hoegaarden gebeurde). Als op deze manier ook de hoofdstructuur holle wegen en de taluds met hun brede stroken toegewezen worden is dit ook een garantie voor het behoud naar de toekomst

III. MEER TECHNISCHE BEMERKINGEN, VOORSTELLEN EN ADVIEZEN MBT DE VLAKVORMIGE NATUUR

PRIORITEITEN VLAKVORMIGE NATUUR

1a. Flanken langs het Pertse veld (Gemeente Hoegaarden)

Dit naar het zuiden geëxposeerd hellend gebied met direct kalkhoudende stenige ontsluiting heeft **een enorm grote potentie zowel in de sfeer van de ontwikkeling van termofiele en kalkgraslandsoorten (vegetatietype opgenomen in de bijlage 1 van de Habitatrichtlijn)** maar ook naar soorten van kalkhoudende akkervegetatie. In de bestaande braakakker werden in het afgelopen jaar soorten als blauw walstro, kleine wolfsmelk, spiesbladige leeuwebek maar ook bleekgele droogbloem gevonden. Dit gebied is ook zeer belangrijk als overwinteringsgebied voor geel-, grauwe - en rietgors. In dit complex houdt ook de hamster op. Dit gebied sluit daarenboven aan met het geheel van het Mene –Jordaan-Willebringenboscomplex waarmee het één geheel vormt.

1b. Natuurgebied Mene-Jordaan, Willebringenbos en de Fonteinbeek (Gemeente Boutersem en Hoegaarden)

Het gaat hier om structuurrijke en soortenrijke graslanden deels als natuurreservaat in gebruik met een grote soortenontwikkeling. Binnen het voorliggende plan is een inspanning gedaan om hier tot een duurzaam complex te komen. Sinds de voorlopige vaststelling is ondertussen nog verder gewerkt door Natuurpunt aan de vrijwillige invulling met bijkomende percelen natuurgebied in Menevallei te Meldert en Hoksem en in vallei van de Jordaanbeek te Willebringen. Bij de definitieve realisatie is het essentieel dat bij de hellende terreinen de afbakening ivf de hellingen, de erosiebestrijding en instroom van modderstromen wordt voorkomen. Dit vraagt goede detailafbakening op de flanken van de Fonteinbeek en de Menebeek in het traject tussen Willebringen en Hoksem met het Pertseveld. De Zuidgeëxposeerde flanken in het Pertseveld en de omgeving van de Broekstraat/Malcorps worden naar analogie van de Hoegaarden (Schoorbroek/Rosdel en de omgeving van Galg) als de meest kansrijke natuurontwikkelingsgebieden gezien waar er meekoppeling is met erosierbestrijding en goed landbeheer. Dit wordt voor de vlakvormige natuur als de allerhoogste prioriteit aanzien.

1c. Zegelberg : Menevallei /Wijteveld (Gemeente Tienen)

Aan de Oostzijde en de noordoostzijde van het afgebakende complex komen nog zeer sterk hellende flanken voor met duidelijk zichtbare tertiaire ontsluitingen. Langs de Noordoostzijde moet bekeken worden of de inspoeling in de gradient en buffergronden en in het oude essenbos kan verminderd worden.

1d. Complex Meldertbos/Habitatgegebied Keulen (Gemeente Hoegaarden)

Natuurpunt start in augustus 2005 in uitvoering van het goedgekeurde beheersplan als natuurreservaat in de realisatie van de eerste fase van de inrichtingswerken van het kasteelpark. Alles laat daarenboven voorzien dat tot een minnelijke verwerving van het Habitatgebied bovenstrooms Keulen zal kunnen gekomen worden. Het is enorm belangrijk dat nu tot een afronding in het kader van de rvk kan gekomen worden en dat ook het probleem van erosie en modderinstroom van de waversesteeweg en de waterkwaliteit via de rvk iets kan gedaan worden.

Het complex 1a, b, c en d vormt in feite tesamen met de mene-jordaanvallei gelegen binnen de ruilverkaveling Hoegaarden één robuust complex met natuur van dorp naar dorp. Dit is ei zo na verbonden met het Schoorbroek-Rosdelcomplex.

2a. Omgeving Hazenberg /Kameel/ Omgeving Moordenaardsestraat/Vloedgracht en aansluitende eerste akkerstrook (Gemeente Bierbeek en Boutersem)

Dit is een belangrijk complex. Door de recente verwerving door NP zou ook het permanente grasland de zgn gorzenweide/Kamgrasweide ten W van Remelenbos hier bij dienen opgenomen. Verder dient de terreindetailafbakening bekeken in functie van voorkomen van modderstromen en erosie.

2b. Complex Molensteen / Velpvallei Opvelp/Neervelp (Bierbeek en Boutersem)

Dit complex is vrij goed aangeduid. De buffer boven molensteenbos en boven het talud is aangeduid en moet alleszins ook gerealiseerd worden om zowel het bos te bufferen als om modderstromen tegen te gaan. In dit planconcept is ook de vroegere orchideeënweide stroomopwaarts Verbrande Toren opgenomen. De m.e.r. kan de detailafbakening nog bekijken.

Boven het derde talud op Molensteen is de effectieve realisatie van een buffer zeer belangrijk. Dit talud met sleedoorn herbergt een populatie van de sleedoornpage en dient tegen de veldkant ook in de praktijk gebufferd te worden.

3. Complex Snoekengracht/ Grote Vondelbeek /Hoegaardsestraat / Viersprong Holle Weg/ Kop Koutemveld /Bunker/Grote Kouter (Gemeente Boutersem)

Voor duurzame natuur wordt dit een heel belangrijk complex met belangrijke gradient van de bekende valleinatuur met de Snoekengracht tot de drogere gradient met kalk en zand en keienrijk substraat. Belangrijk is dat dit ook zou kunnen afgerond worden van aan de Vondelbeek tot tegen de Hoegaardsestraat.

Dit gebied heeft een hoge natuurpotentie. Nu komen hier aansluitend aan de Vondelbeek massaal kruidvier voor, maar hoger ook marjolein, agrimonie en borstelkrans. Langs het zuidgeëxposeerde talud met veel schapezuring komt een grote populatie van de kleine vuurvlinder en echt walstro voor.

De akker op de kop van het Koutemveld/Grote Kouter die door NP ingericht is in het kader van 'Graan voor Gorzen' heeft de effectiviteit bewezen zowel naar het voorkomen van vogelsoorten als naar een specifieke flora en vegetatie, die net iets anders is dan in de Hoegaardse complexen;

4. Complex tussen de Geeststraat en de Spoorweg (3 terrassen), enkele percelen weiden aan de overkant (noordkant) van de spoorweg, percelen grasland langs de spoorweg (zuidkant) op talud richting Moergracht en Moergrachtonderdoorgang van de Spoorweg; de langewei langs de Moergracht en een perceel grasland begrenst door een talud aan de overkant van de moergracht en de boomgaard van Roosbeek (aan de Grashoeve) (Gemeente Tienen en Boutersem)

Hier is door NP al een belangrijke aanzet gegeven voor de ontwikkeling van een natuurproject zowel op de terrassen met Brusseliaanzand ten Noorden als ten Zuiden van de Spoorweg en met de uitbouw van de boomgaard van Roosbeek.

Deze taluds hebben deels **een fraaie droge vegetatie op kalkrijk Brusseliaan zand met veel marjolein, geel walstro**. Dit bovenste perceel heeft een actuele zeer hoge natuurwaarde. Er zijn drie taluds. Ook het onderste heeft al een grote soortenrijkdom en sluit aan bij de bebossing op de brede spoorwegberm met veel kwelsoorten met o.m. enorm veel keverorchis. Het middelste talud is momenteel een akkerreservaat in het kader van 'Graan voor Gorzen'. Dit moet alleszins geconsolideerd worden tot een afgerond geheel.

Aan de overkant van de Spoorweg liggen enkele graslanden met veel micro-reliëf en grote soortenrijkdom, die ten dele ook als natuurgebied in beheer zijn.

Mee met de Spoorweg richting onderdoorgang van de Moergracht liggen een reeks droge graslanden bovenop talud met veel marjolein en andere termofiele soorten

Meer naar de Moergracht gaat dit over in een nattere situatie; met langs de Moergracht Riet en een perceel aan de overzijde van de moergracht dat eerder nat is en reeds jaren grasland met winterse inundatie en hoge concentratie van kievitten en soms goudplevieren. Dit wordt afgegrensd door een talud met Sleedoorn midden in het veld.

Tussen dit en de weg en mee met de Moergracht bevindt zich wat 'de lange wei' genoemd wordt en vroeger een historisch permanent grasland was maar sinds enkele jaren een akker is.

Het ruilverkavelingsplan stelt voor de Moergracht naar het midden van de 'lange wei' te verleggen waar inderdaad het diepste punt is. Verderop loopt de nieuw te graven Moergracht echter absoluut niet meer in het diepste punt en situeert zich onderaan het talud minstens een halve meter hoger dan de actuele loop.

Waar op het gedeelte toponiem 'lange wei' bij een maximale agrarische inrichting het nog te begrijpen zou zijn de moergracht te herleggen is dit meer richting Talud en Spoorweg niet te begrijpen en

betekent dit dat de huidige loop met veel Riet en verderop het natte perceel grasland tot tegen het talud in het veld op termijn verdwijnen.

De oppervlakte die hierdoor optimaal agrarisch ingericht worden is miniem en situeert zich in een uitgestrekt en groot veld waar aan de andere kant weinig vlakvormige natuur voorkomt.

Daarom het voorstel van Velppe-Mene om dit **complex van de 3 terrassen en de graslanden langs de spoorweg bovenop talud tot het brede talud als mogelijk natuurontwikkelingsgebied nog eens tegen het licht te houden in deze mer en dit te verbinden met het nat grasland aan de overkant van de Moergracht tot tegen de talud tesamen met de lange wei**. Dit bevindt zich op grondgebied Kuntich (Tienen) en ten dele op grondgebied Roosbeek (Boutersem).

5. Aardgat-Grijpenveld (Tienen)

Het Aardgat te Tienen is een belangrijk erkend natuurreservaat met natte orchideeënrijke graslanden en kalkrijke kwel. Voor deze kwaliteit te behouden is het belangrijk dat de percelen boven het reservaat gelegen de nodige buffering bieden. De buffering zoals voorgesteld met de buffergronden ten noorden van het reservaat is dus essentieel; ook het effectief realiseren van de natuurontwikkeling op de in het groen aangeduide gronden op het plan is essentieel.

De strook buffergronden tussen de Billekensweg en de Ring worden als weiland op het plan aan gegeven. Weliswaar moet er dan een brede buffer langs de Billekensweg aan de kant van de ring effectief in het kader van de ruilverkaveling gerealiseerd worden

Langs de westkant van het bedrijventerrein Grijpenveld moet alleszins een visuele brede buffer komen

6. OVERIGE AANDACHTSPUNTEN BIJ DE M.E.R. VOOR VLAKVORMIGE NATUUR

6.a. Middelste akkerstrook en Akkerstrook Grijzandel en buffer en gradiëntgrond (1° akkerstrook is opgenomen in bespreking Hazenbergcomplex).

Essentieel is ook dat deze stroken effectief gerealiseerd worden en zodanig vorm gegeven wordt dat een duurzame instandhouding en beheer mogelijk is om de doelstelling tav de akkervogels en de soorten van het agrarische cultuurlandschap te bereiken.

6.b. Perceel sparren en rest van akker ' Project Graan voor Gorzen' in veld Butte/Bethlehem

Dit perceel is eigendom van natuurpunt en vervult een belangrijke rol van landschapsdifferentiatie temidden van het akkerlandschap; door de resultaten van het project ' graan voor gorzen' wordt het belang onderlijnd.

6.c. Menevallei tussen de Maalderijweg en de Ring rond Tienen

Dit gedeelte is aangegeven als weiland in agrarisch gebruik; in de tekst wordt een mogelijke aanpak van de Mene in functie van de opvang van de piekbelasting van Tienen vooropgesteld. Versterking van de natuurfunctie en buffering van de beek met stroken die ruimte geven voor natuurvriendelijke oevers, rietontwikkeling en andere natuurelementen zijn op hun plaats. De weidezone moet exacter aangegeven worden en hierin moeten maatregelen komen ter versterking van de landschappelijke structuur zoals het graven poelen, rietzomen en houtkanten enz. In het algemeen deel is over de aanpak van geïntegreerd waterbeheer gehandeld; we verwijzen hiernaar en trekken hierbij de bijzondere aandacht; daarnaast willen we duidelijk stellen dat elke ingreep in deze enkele kan als terzelfdertijd geïntegreerde maatregelen van natuurinrichting en natuurversterking plaatsvinden. Hierbij verwijzen we naar de wijze van aanpak in het Schoor.

IV.RECAPITULERING LANDSCHAPSINFRASTRUCTUUR EN EROSIE

Het duurzaam instandhouden, versterken en ontwikkelen van een voldoende dicht net van landschapsinfrastructuur geënt op de aanwezige holle wegen, graften, taluds, te verbreden bermen en schouders en lineaire elementen. Dit is van cruciaal belang voor volgende rode lijstsoorten die specifiek zijn voor de regio: hamster, geelgors en grauwe gors. De hamster komt voor op de annex van de Europese Habitatrichtlijn.

Uit de ruilverkaveling Hoegaarden hebben we geleerd dat ook de graften en de taluds in de planfase de nodige aandacht verdienen. Essentieel hierbij is dat er **geen enkele talud binnen de grenzen van een perceel komt te liggen en dat voor de landschapsecologische hoofdstructuur een duurzame oplossing van toewijzing i.f.v. van het duurzaam beheer wordt vooropgesteld.** Dit moet net zoals bij de vlakvormige natuur vastgelegd worden in de fase van de verklaring van het nut.

We willen extra en bovenop nog de aandacht trekken op volgende lineaire elementen en ontsluitingsproblematiek:

- *De oude baan tussen de 2° brug van Willebringen en de Geeststraat tot de Verrijckstraat.*
Deze weg met grote gedeelten holle weg wordt deels aangelegd met walsbeton, (zie bovengenoemde vraag naar walsbeton en de mogelijkheid dit te vervangen door gestabiliseerde puim) deels voor doorgaand verkeer afgesloten; de afsluiting voor doorgaand verkeer zou het best gebeuren vanaf de kruising met de Verrijckstraat (die met 2-strokenbeton verbeterd wordt) om niet midden een holle weg plots voor een afgesloten weg komen te staan. Hier is het hol gedeelte het diepste en langs de 2 zijden. Hier moet langs beide zijden een buffer aangelegd worden
- *De Kapittelberg te Kumtich*
In het veld tussen de Torsinstraat en de Hoxemsesteenweg verdwijnen enkele landwegen, die ook door hun bermen een rol speelden binnen de verhoging van de biodiversiteit binnen het agrarische cultuurlandschap. Om dit te compenseren moet de Kapittelberg langs de 2 zijden breed gebufferd worden en uitgebouwd worden tot een hoofdader voor de landschapsinfrastructuur in dit veld; de 2 vlekken met sleedoorn en taluds moeten hieraan toegevoegd worden (quasi aan de E-40)
- *De buffering langs de flanken van de Broekstraat tussen Willebringen richting Hoksem.*
Dit is zuidgeexposeerd en kan een rol hebben naar erosiebestrijding, landbeheer en natuur- en landschapsversterking; De flanken van de Broekstraat boven op de talud langs de noordzijde van de Jordaan en de Fonteinbeek worden gebufferd door een enkelvoudige lijn; nochtans zijn dit zeer sterk hellende gronden. Dit zou moeten vervangen worden door een brede buffer met een dubbele of een gestippelde lijn.
- *De buffer tussen Willebringenbos en de Groene landweg aan de autosnelweg* moet zorgen voor een echte verbindingslijn in het landschap mee met het bestaande talud en dit zowel langs de onderzijde als de bovenzijde van het talud
- *Buffering van de bedrijvengzone van Boutersem aan de Noordzijde van de spoorweg*
Deze recente constructies hebben een zeer negatieve impact op heel dit nog open landschap en dit gezien zelfs vanaf de autosnelweg in Willebringen. Dit zou aan de Zuidzijde van de Spoorweg landschappelijk kunnen gebufferd worden.
- *De brede buffering van de Geeststraat tussen de Barbarrakapel en de nieuwe boerderij.*
Recent was hier een grote aard van wateroverlast, die samenviel met het wegploegen van ettelijke honderde meter taluds in het veld hierrond. De vele taluds in dit veld, die van jaar tot jaar meer weggeploegd worden moeten rigoureuus behouden en versterkt worden met buffers. Dit geldt ook voor het talud loodrecht op de Blauwbergstraat en het talud parallel met de Blauwbergstraat in de onmiddellijke omgeving van de Barbarakapel van Kumtich. Deze taluds in het veld zijn niet op het plan opgenomen

Als het echt de wil van de ruilverkaveling is om de matregelen op dit vlak duurzaam naar de toekomst te maken en ze meer willen zijn dan plastische make-up in de planfase dan moeten afdwingbare garanties gegeven worden door diegene die deze stroken en elementen toegewezen krijgen. Bij onze evaluatie

van vb RVK Hoegaarden is duidelijk dat tot nu toe NP-Beheer de enige partner is de garantie hiervan garandeerde.

- Naast strook 1,2,,3 ook een **Hamster strook 4** bijna aan de Waversebaan en ten Westen van de Gaatstraat, daar waar nu een reeks wegen afgeschafte worden
- Aanduiding van alle taluds en holle wegen en absolute garantie dat geen enkele talud midden in een nieuw te vormen perceel zal komen te liggen.
- Het talud parallel met de Molenstraat (Meldert) dat ten dele achter de huizen loopt en daar gebufferd wordt met een dubbele buffer langs een insteekweg in steenslag is verderop naar de oude Molen (Cappuyns) voor een kort stuk onderbroken. Dit talud moet terug hersteld worden en moet boven doorlopend gebufferd worden tot het punt van de insteekweg iets voor Cappuyns (erosieprobleem)
- Het eerste gedeelte van de Lammekensweg (parallel met de Exploitatieweg en vertrekkend van de Torenhofstraat) moet op de zuidkant gebufferd worden. (De Lammekensweg wordt verder afgeschafte maar is misschien een alternatief voor wat nu met de exploitatieweg gebeurt; dit moet in de m.e. r onderzocht worden van hoe de ontsluiting in de omgeving van Willebringenbos kan gebeuren zonder dat dit extra verstoring genereert)
- Buffering van de Kattestraat (Van Molenbos tot Honsem) **zeker** waar nu de Hondroos staat kort aan het kruispunt achter Molenbos, **maar ook als ecologische corridor tussen de vallei van de Jordaan (Honsem) en de Velpe (Molensteen), hierdoor wordt o.a. voor de sleedoornpag een kernpopulatie (Jordaan) verbonden met een meta-populatie (Molensteen). Zulke corridor kan met spontaan of streekeigen struweel (Sleedorn, hondroos, kornoelje) van laagblijvende struiken waardoor de schaduwwerking naar de belendende landbouwpercelen ten zeerste beperkt wordt.**
- De dubbele buffering in de gradientpercelen aan de Moordenaardsestraat is niet nodig in de gradientpercelen; de bufferlijn **wel** doortrekken aan het gedeelte bos waar deze aan de akker grenst verderop
- Buffer aan weide in veld ten Westen van Hazenberg (zelfde veld) (perceel met Knautia en kruidvier).
- Roosbeekstraat : kleine buffer aan het hol gedeelte met Marjolein en echt walstro
- Buffer aan de Westkant van PE weg door Koutenveld van overweg naar Keienkop Koutenveld; **dit is tevens een landschapsecologische corridor van Roosbeek over de kop tot aan de E-40 en moet dit kunnen waarmaken met bufferstrook.**
- Erosie- en piekdebieten in de omgeving van het Aardgat; idem Verrijckstraat in het Koutenveld die dienst doet als winterbeek. **Cfr erosieproblemen in de post-ruilverkavingsperiode in Hoegaarden.**
- Buffer ten Oosten van de Zegelberg en buffer ten oosten van Willebringenbos
- **In de te behouden landweg Babelom-Doornstraat tevens een ecologische corridor met buffer voorzien**
- **Ecologische corridor-concept van Perrestraat (buffer), Kamgraslandweide, wordt ook 'Gorzenwei' genoemd, ten Westen van Perrebos (is inmiddels aangekocht), Perrebos, zone Hazenberg-Molensteen, weg achter Molensteen, Molensteen – Velpevallei en aftakking naar 1° strook naar Honsem.**
- De bufferzones tussen samenvloeiing Mene en Jordaan en Babelom (op grondgebied Meldert) zijn te eng genomen om een invloed te hebben op de erosie.. Een gedeelte is zelfs niet gebufferd. Aanpassing noodzakelijk.
- Bufferstroken (zwarte lijn) van valleigebieden: moeten breed genoeg zijn. Een buffer bovenop het gedeelte holle weg van de Keulenstraat lijkt ons noodzakelijk De buffering van de Gaetstraat wordt plots onderbroken thv de Keulenstraat (vlak gedeelte) We denken dat het beter is, om deze gewoon door te trekken.

- Het behoud van het complex rond de lindeboom (Overhem) verdient een bijzondere aandacht. (Meldert) Kruispunt rond Begijnenweg en Weg van Croix-Gettoux: ruime bufferzone met bosontwikkeling voorzien (diepe holle weg).

V. RECAPITULERING VOORSTELLEN MBT DE WEGEN VOOR HET AGRARISCH VERKEER EN -ONTSluitING

Om gebiedsvreemd verkeer te weren zou elk begin van de weg over een afstand van een 75 m kasseiweg moeten tellen om geen verkeer te lokken, in de m.e.r. zouden tevens andere structurele ingrepen moeten uitgewerkt worden om te voorkomen dat de lusvormige wegen gebruikt worden voor niet-gebiedseigen en niet traag verkeer.

A. Recapitulering van opmerkingen wegen in het Z-W Segment

- Weg vanaf Hoeve Lebecq (Berkenhof-Opvelp) richting Moordenaardsestraat is nu voorzien in Sporenbeton, dan wordt dit enkelvoudige beton tot aan insteek en aftakking naar de Perrestraat verder wordt de weg terug Sporenbeton. De vraag is of de functionele ontsluiting van dit relatief klein veld dit verantwoord en of niet kan volstaan worden met een weg in gestabiliseerd betonpuim.
- Ander voorstel zou kunnen zijn: Ofwel de weg in geheel in Sporenbeton; ofwel de weg vanaf insprong enkel in PE zoals in het 1° voorontwerp van plan. (ook aanduiding van weide en talud met Knautia)
- Insteek in PE van Moordenaardsebaan op plaats waar Thijm: verplaatsen. De groeiplaats van tijm is uniek. Hier moet alleszins een buffer voorzien worden
- Lus van begin Honsem richting Bevekom met alternatieve verbinding die uitkomt aan Linde en Kappeltje in Meldert. De vraag is of tweestroken hier niet volstaat ipv een deel dat doodloopt op fietspad met vol beton.
- De Bevekomstraat wordt een PE weg (weg van Honsem kruispunt richting Bevekom (wij noemen het de Walenweg), na het eerste gedeelte de Kassei, die behouden wordt. Dit is positief.
- De verharding in enkelvoudig beton van de Veldweg kan enkel verantwoord worden als deze weg zowel als agrarische ontsluiting maar ook als fietsontsluiting, zonder ander verkeer wordt gebruikt en dan een verkeersluwe fietsverbinding vormt tussen Honsem en Meldert. Dit moet structureel in de aanleg voorzien worden.
- De lus Weg van Croix Gettoux/ Nieuwe weg/ Etterbeekweg/nieuwe weg Waversesteenweg: Deze lus is ten dele behoud van bestaande kassei en ten dele volle beton, deels in nieuw trace. Kan de functionaliteit van de alternatieven: volle beton, tweestroken en gestabiliseerd grind hier nog bekeken worden.

B. Zuid-Oostelijk Segment ten z van Autosnelweg

- Weg in het verlengde van de Broekstraat in Neervelp en zo naar de zandgroeve in Willebringen: **daar waar er kassei is alleszins de kassei behouden**
- De exploitatieweg vertrekt van het verlengde van de Torenhofstraat (dat een Sporenweg wordt) als enkelvoudige beton rakelings langs Willebringenbos richting beton parallelweg met de TGV en geeft dus op deze manier verbinding met de Brug in Willebringen enerzijds en Hoksem anderzijds. Het gedeelte exploitatieweg: voorstel ofwel in strokenbeton ofwel een gedeelte aan Willebringenbos in PE of anders de knik naar buiten ipv naar binnen. Wat zou het geven als de Billekensweg die hiermee parallel loopt en nu afgeschaft wordt behouden wordt en de exploitatieweg enkel verhard als insteekweg geldt en voor de rest als te behouden landweg. Situatie wegen tussen Hoksem en Willebringenbos met lus ten dele in Sporenbeton met deel nieuwe weg en deel Appelweg te onderzoeken in de m.e.r
- **Er moet een infrastructurele maatregel genomen worden zodat de verbinding parallel met de TGV tussen Hoksem en de Brug in Willebringen niet gebruikt kan worden als sluipweg voor doorgaand verkeer.**

C. Segment ten noorden van de autosnelweg

- Quid omleiding Roosbeekstraat aan Spoorweg en achter huizen Roosbeek
- PE weg van Roosbeek tot brug autosnelweg in Hertenstraat en zo door naar Brug tussen Willebringen en Kumtich: **zie voorstel van ecologische corridor langs de zuid zijde hiervan.**
- De oude Baan van de brug in de Hertenstraat naar Kumtich komt een eerste deel in enkelvoudig beton en dan in PEM om dan een stuk voor de kruising met de Verrijckstraat terug volle beton te worden en dan aan de terrassen tweesporenbeton te worden. Gevraagd wordt te onderzoeken in het m.e.r om het hele stuk van de oude baan van de kruising aan de autostrade tot de kruising met de Verrijckstraat in PE(M) aan te leggen.
- De lus Verrijckstraat van Roosbeek tot het terrassenlandschap waar het tweestrokenweg wordt. De Verrijckstraat is de centrale lus en ontsluiting, op een belangrijk gedeelte is dit echter ook een holle weg die in de winter een tijdelijke beek is. Kan hier in de m.e.r aandacht aan besteed worden.

D. fiets en voetwegen

- Zuidelijk van de Jordaanvallei wordt het pad aangegeven als nieuwe landweg. **Dit zou een M-weg; dus een voet/wandelweg kunnen zijn en niet als landweg..**
- Landweg van vierbek kruising Koutemstraat /Hoegaardseweg richting Kop Koutenveld is niet meer functioneel en kan status **voetweg/wandelweg krijgen.**
- Idem mogelijke bufferstrook ten Oosten van Willebringenbos, die aansluiting geeft van de Exploitatieweg met de Appelweg; gedeelte Appelweg van deze takking in hol gedeelte **geen landweg meer maar wandelweg**

Natuurpunt Velve-Mene,
P.a. Hugo Abts, Neervelpestraat 48 3360 Bierbeek